



Farklı Lise Türlerinde Eğitim Gören Öğrencilerin Okul Kültürüne Yaklaşımları ve Okul Kültüründen Beklentileri¹

Approaches and Expectations of Students Studying in Different Types of High Schools Regarding School Culture¹

Çiğdem ORMANOĞLU² Gamze AKCA³

Makale Türü / Article Type: Araştırma makalesi / Research manuscript

Başvuru Tarihi / Application Date: 15.04.2023

Kabul Tarihi / Accepted Date: 03.06.2023

Atf İçin / To Cite This Article: Ormanoğlu, Ç. ve Akca, G. (2023). Farklı lise türlerinde eğitim gören öğrencilerin okul kültürüne yaklaşımları ve okul kültüründen beklentileri. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (REFAD)*, 3(1), 45-66.

ÖZ: Bu araştırmanın amacı, farklı lise türlerinde eğitim gören öğrencilerin okul kültürüne yönelik yaklaşım ve beklentilerini ortaya koymaktır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019 yılı Aralık ayı itibariyle Ankara'daki beş farklı lisede eğitim gören 278'i erkek, 256'sı kadın toplam 534 öğrenci oluşturmuştur. Çalışma grubunun % 26,6'sı 9. sınıf, % 25,7'si 10. sınıf, %25,8'i 11. sınıf ve %21,9'u 12. sınıf öğrencisidir. Verilerin toplanması amacıyla 20 sorudan oluşan bir anket formu geliştirilmiştir. Elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin okul kültürü bağlamında 'güven ortamı', 'adil ve hakkaniyetli uygulama', 'bireysel yeteneklerin geliştirilmesine fırsat sunma', 'anlayış ve hoşgörü', 'iyi örnek olma' ve 'görev bilinci' beklentilerinin yüksek olduğu görülmüştür. Ankete katılan öğrencilerin %51,6'sı, velilerin okul kültürüne katkısı konusunda kararsız görünmekte veya velilerin katkısının olmayacağını düşünmektedir. Ayrıca öğrenciler, okullarının ve mensuplarının 'saygın' ve 'başarılı' olarak tanımlanmasına oldukça önem vermektedir. Araştırma sonucunda, okul kültürü oluşturma ve geliştirme çalışmalarında öğrencilerin görüşlerinin alınmasının önemi ortaya konmuştur.

Anahtar sözcükler: Lise, okul kültürü, öğrenci

ABSTRACT: The aim of this research is to reveal the approaches and expectations of students studying in different types of high schools towards school culture. Screening model was used in the study. As of December 2019, the study group of the research consisted of a total of 534 students, 278 male and 256 female, studying at five different high schools in Ankara. 26.6% of the study group were 9th grade, 25.7% were 10th grade, 25.8% were 11th grade and 21.9% were 12th grade students. A questionnaire consisting of 20 questions was developed to collect data. The obtained data were analyzed with the SPSS program. As a result of the research, it has been seen that the students' expectations of 'environment of trust', 'fair and equitable practice', 'providing opportunities for the development of individual abilities', 'understanding and tolerance', 'being good example' and 'duty awareness' are high in the context of school culture. 51.6% of the students surveyed seem to be undecided about

¹ Bu çalışma, Felsefe Öğretmeni Çiğdem ORMANOĞLU danışmanlığında Gamze AKCA tarafından TÜBİTAK Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması kapsamında hazırlanan "Etik İlke ve Davranışların Okul Kültürüne Etkisi: Öğrenci Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi" başlıklı araştırma projesi raporundan üretilmiştir.

² Uzman Öğretmen, Keçiören Vatansever Şehit Tümgeneral Aydoğan Aydın Fen Lisesi, c.ormanoglu@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-1653-3330 (Başlıca yazar)

³ Öğrenci, Keçiören Vatansever Şehit Tümgeneral Aydoğan Aydın Fen Lisesi, gakca326@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6698-5816

the contribution of parents to school culture or think that parents will not contribute. In addition, students attach great importance to the definition of their schools and members as 'respectable' and 'successful'. As a result of the research, the importance of taking the opinions of the students in the studies of creating and developing a school culture was revealed.

Keywords: High school, school culture, student

1. GİRİŞ

Türk Dil Kurumu Eğitim Terimleri Sözlüğü'nde (1974) okul kavramı; türlü bilgi, beceri ve alışkanlıkların belli amaçlara göre düzenli bir biçimde öğretildiği ve kazandırıldığı eğitim kurumu; öğrenci, öğretmen ve yöneticilerden oluşan eğitim topluluğu olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal yaşamın devamını sağlamaya yardımcı olan her örgütün kendisine özgü bir kültürü olduğu gibi okulların da kendilerine özgü kültürlerinin olması kaçınılmazdır (Demirtaş, 2010b). Belli amaçlar doğrultusunda hazırlanan çerçeve programlar yolu ile insanlara eğitim olanağı sunan okul, çevresiyle etkileşim halinde olan sosyal bir örgüt olduğu için kendine ait bir kültür oluşturur (Demirtaş ve Ersözlü, 2007). Okul kültürü, örgüt kültürü kavramından türemiş olmakla beraber, eğitim sürecinin ve okulların kendilerine özgü yapıları dolayısıyla alan yazınında sıkça söz edilen ve gerek çevrenin gerek öğretmenlerin ve gerekse öğrencilerin okulu algılama biçimlerini ve okuldaki davranış kalıplarını belirleyen çok önemli bir olgudur (Aslan, Özer ve Ağıroğlu Bakır, 2009).

Okul yaşamını tanımlamada kültür kavramının kullanılması, Waller'in 1932'de yayımlanan *The Sociology of Teaching* adlı kitabı ile başlamıştır. Waller okulların, bir dizi gelenek, görenek, yaptırım ve ahlak ilkesi gibi kişisel ilişkilerin karmaşık ritüelleri aracılığıyla oluşan, kendisine ait bir kimliğinin olduğuna işaret etmektedir (Schoen ve Teddlie, 2008; akt. Demirtaş, 2010a). Bu bağlamda örgüte kimliğini veren ve o örgütün üyelerinden beklenen davranışları belirten (Aslan vd., 2009) okul kültürü; bir okula özgü değerlerin, geleneklerin, törenlerin, normların, inanışların, mitlerin toplamı olup (Göldağ, 2019) okulun temel kişiliğini oluşturur (Çelik, 2000).

Literatürde yer verilen tanımlamalar incelendiğinde okul kültürünün doğrudan veya dolaylı şekilde okulla ilgili olan kişilerin ortaklaştıkları her okula özgü değerleri (Çelikten, 2003; Gezer, 2005; Çelik, 2009; Ayık ve Ada, 2009; Aslan vd., 2009; Şimşek ve Altınkurt, 2010; Demirtaş, 2010b; Şahin, 2013; Yılmaz ve Erarslan, 2016; Göldağ, 2019), gelenekleri (Çelik, 2009; Demirtaş, 2010b; Göldağ, 2019), törenleri (Çelikten, 2003; Ayık ve Ada, 2009; Demirtaş, 2010b; Şahin, 2013; Göldağ, 2019), normları (Çelikten, 2003; Gezer, 2005; Ayık ve Ada, 2009; Çelik, 2009; Şimşek ve Altınkurt, 2010; Demirtaş, 2010b; Şahin, 2013; Yılmaz ve Erarslan, 2016; Göldağ, 2019), inançları (Çelikten, 2003; Gezer, 2005; Aslan vd., 2009; Ayık ve Ada, 2009; Çelik, 2009; Demirtaş, 2010b; Şahin, 2013; Yılmaz ve Erarslan, 2016; Göldağ, 2019), sembol/simgeleri (Çelikten, 2003; Gezer, 2005; Ayık ve Ada, 2009; Şahin, 2013; Yılmaz ve Erarslan, 2016), efsane/mit/hikâyeleri (Çelikten, 2003; Ayık ve Ada, 2009; Demirtaş, 2010b; Yılmaz ve Erarslan, 2016; Göldağ, 2019), ritüelleri (Demirtaş, 2010b), varsayım/sayıltıları (Ayık ve Ada, 2009; Aslan vd., 2009), kutlamaları (Çelikten, 2003; Yılmaz ve Erarslan, 2016), beklentileri, adetleri, tutumları (Çelikten, 2003; Çelik, 2009; Aslan, Gündüz, Aslan, Ay, Saçınalp ve Pekdemir, 2022), fikirleri (Aslan vd., 2009), yetenek, davranış, alışkanlık, anlayışları (Erdoğan, 2017) içeren kapsayıcı bir kavram olduğu görülmektedir.

Yeşilyurt (2009), okul kültürünün varlık sebepleri olarak okul üyelerini okulun amaçları doğrultusunda bir arada tutmak, okuldaki tüm üyelere biz bilincini kazandırmak, okulun varlığının devamını sağlamak, okul üyelerinin mutluluğunu, istek ve ihtiyaçlarını karşılamak, okula bir kimlik kazandırmak, görev ve sorumlulukların en iyi şekilde yerine getirilmesini sağlamak gibi faktörleri saymaktadır. Okul toplumunu oluşturan insanlar arasında aitlik ve biz duygusunun gelişmesi, bütünleşmenin sağlanıp sürdürülmesi, üyelerin okullarına bağlanmaları, okullarıyla övünmeleri üyeler arasında ortak bir kültür oluşmasına bağlıdır (Şişman, 2002a).

Ayık ve Ada (2009), Çelik (2009), Demirtaş (2010b), Şahin (2013), Doğan (2017) ve Göldağ'ın (2019) da çalışmalarında belirttiği gibi okul kültürünün önemli niteliklerinden birisi okula özgünlüktür. Bu anlamda okul kültürünün bir parçası olan etkinlikler, değerler, semboller, gelenekler, davranışlar, törenler ve kurallar her okulun yapısına göre şekillenmekte ve diğer okullardan farklılıklar göstermektedir. Nitekim Gezer (2005) de okul kültürlerinin, okulun ortak değerlerine, inançlarına, temel varsayımlarına ve sosyal yapıyla ilgili kültürel öğelerine göre farklılıklar gösterdiğini ifade etmektedir.

Okul kültürü kavramının bir diğer belirgin niteliği ise okul paydaşlarının (okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler, veliler, diğer okul çalışanları) ortaklığıdır. Okul kültürünün oluşması bağlamında bu noktayı Ayık ve Ada (2009) okul personeli arasında oluşan ortaklaşma; Şişman, Güleş ve Dönmez (2010) ortak amaçlar doğrultusunda bireylerin birlikte çalışmayı öğrenmesi; Aslan vd.

(2009) okul üyelerinin ortak amaçlar ve değerler etrafında birleşmesi; Demirkol ve Savaş (2012) okullarda yönetici ve işgörenlerin ortak davranması; Şahin (2013) inançlar, değerler, normlar ve sembollerin okul toplumunu oluşturan insanlar tarafından ortaklaşa paylaşılması; Çelik (2009) temel değerler, beklentiler, tutumlar ve geleneklerin okuldaki yönetici, öğretmen ve öğrencilerin birlikte paylaşılması şeklinde ifade etmektedir.

Okul kültürünün oluşturulması, geliştirilmesi ve sonraki dönemlere aktarılması, okul paydaşlarının okul kültürünü benimseme ve sahiplenmeleriyle doğrudan ilgilidir. Okul paydaşları tarafından oluşturulmuş ve benimsenmiş bir kültür, kuruma yüksek düzeyde katkı sağlar (Karaca, Özcan, Karamustafaoğlu ve Karaca, 2021). Okul kültürünün oluşturulmasında temel görev, okul yöneticisine düşmektedir (Çelik, 2000). Okul müdürü okul kültürünü şekillendirmede anahtar kişidir (Demirkol ve Savaş, 2012). Çelikten (2003), okul kültürünün okul müdürü liderliğinde belirlenip şekilleneceğini, konumları gereği müdürlerin okulda oluşturulan kültüre öncülük etme, o kültürü yönetme ve desteklemekle sorumlu olduklarını belirtmektedir. Aynı şekilde Özdemir'e (2006) göre okul yöneticilerinin diğer yönetsel etkinliklerle birlikte okul kültürünü de yönetme zorunluluğu bulunmaktadır. Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 5. ve 77. maddelerinde, ortaöğretim kurumlarının işlevlerini demokratik kurum kültürü anlayışıyla yerine getirmeleri ve okul yöneticilerinin kurum kültürünün geliştirilmesine ilişkin çalışmalar yapmasına yönelik düzenlemeler yer almaktadır. Aynı Yönetmelik'in 109'uncu maddesinde ise kurum (okul) kültürü oluşturulması çalışmaları, okul müdürü başkanlığında toplanan öğretmenler kurulunun görüşeceği ve karar alacağı konular arasında sayılmaktadır.

Eğitim süreçlerinin örgün ve planlı bir biçimde yürütüldüğü toplumun farklı alt gruplarından oluşan karmaşık bir toplumsal yapıya sahip (Karataş, 2013) sosyal bir sistem (Çelik, 2000) olan okulların öğrenciler için var olduğu ifade edilmektedir (Uğurlu 2014). Aynı şekilde Aydın (2006) eğitim sisteminin varlık nedeninin öğrenciler olduğunu; Göldağ (2019) öğrencilerin öğrenmenin merkezi olduğunu; Sarier ve Uysal (2020) ise öğrencilerin okulların gerçek sahibi olduğunu ifade etmektedir. Söz konusu değerlendirmeler öğrencilerin, okullarda sunulan eğitim ve öğretim hizmetlerinin hedef kitlesi, esas yararlanıcısı olma niteliğini göstermektedir. Bunun yanı sıra öğrenciler, okul içerisinde nicelik olarak en kalabalık paydaş grubunu oluşturmaktadır. Okul içinde ve dışında, okuldan doğrudan ve dolaylı etkilenen kişi ve kurumlar okulun paydaşlarıdır (Dülger ve Acar, 2017). Bu anlamda Yıldız ve Balyer (2019), Yalvaç Arıcı ve Budak (2022), Demirtaş ve Ersözlü (2007), Ceylan ve Özgenel (2022), Demirkol ve Savaş (2012), Sarier ve Uysal (2020) öğrencileri, okullarının doğal/iç paydaşı olarak nitelendirmektedir. Dülger ve Acar (2017) ise özel okullar açısından öğrencileri dış paydaş olarak sınıflandırmaktadır.

Paydaşlık niteliği, katılımcılığı da içerisinde barındırmaktadır. Şişman vd. (2010) okul yönetiminin demokratik ve katılımcı olmasının; öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin karar alma süreçlerine katılmasını gerektirdiğini belirtmektedir. Bu noktada katılımı, öğrenciler açısından hem bir gereksinim hem de bir hak olarak nitelendiren Sarier ve Uysal (2020) okul açısından katılımın okulu ilgilendiren önemli kararlarda, süreçlerde ve uygulamalarda ailelerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin söz sahibi olmaları anlamını taşıdığını ifade etmektedir. Eğitim hizmetinin örgütlü olarak sunulduğu kurumlar olan okullar ve bu okullarda görev yapan tüm çalışanlar, her türlü eylem ve işlemlerinde öğrencilerin haklarını kullanmalarını ve sorumluluklarını öğrenerek içselleştirmelerini sağlayacak bir eğitim ortamı yaratmakla yükümlüdürler (Aydın, 2006). Okul bireylerinin yönetim süreçlerine katılımını sağlayacak demokratik bir ortam oluşturulmalı ve tüm bireylerin görüş ve düşünceleri önemsenmelidir (Yıldız ve Bakır, 2006). Bu yaklaşıma koşut olarak, 10.10.2005 tarihinde yayımlanan 2005/92 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Genelgesi kapsamında oluşturulan Öğrenci-Veli-Okul Sözleşmesi'yle de öğrencilerin beklentilerinin sisteme dâhil edilmesi ve öğrencilerin okulun işleyişine etkin katılımını sağlamak amaçlanmıştır.

Şimşek ve Altinkurt'a (2010) göre bir okulda demokratik yönetim ve katılımın sağlanmasında en büyük pay sahibi okul müdürleridir. Okul kültürü bağlamında ise okul idaresi, okul kültürünü oluşturan her bireyin görüşlerini değerlendirip ortak bir öncelik, ihtiyaç analizi yapmalı ve bu doğrultuda bir plan oluşturmalıdır (Işık, 2017). Okul yöneticileri veli, öğretmen, öğrenci ve çalışanlarla birlikte güçlü okul

kültürü oluşturmak için gayret göstermeli ve demokratik bir okul yönetimi sergilemelidirler (Göldağ, 2019). Okulda öğrenci katılımı, hem öğrencilerin gelişimi ve öğrenmesi, hem de demokrat vatandaşlık için gereklidir. Katılım, öğrencilerin bilişsel, sosyal, moral, duygusal, ruhi yönlerden gelişimi, bir takım beceri ve tavırlar geliştirmeleri açısından önemlidir (Şişman, 2010). Söz sahibi olma, karar almada genelde göz ardı edilen öğrencilerin bu konudaki görüşleri, okul kültürünün düzenlenmesine, programların gözden geçirilmesine katkıda bulunacaktır (Atalay Kabasakal, Göçer Şahin, Kelecioğlu, Gelbal, Atar ve Doğan, 2015).

Diğer taraftan öğrencilerin görüş, öneri, katkı ve beklentilerinin de okul kültürü oluşturma, şekillendirme ve geliştirme süreçlerine dâhil edilmesi; okul kültürünün öğrenciler tarafından benimsenmesine ve sahiplenilmesine, öğrencilerin okula bağlılığını ve başarısını (Işık, 2017) artırmaya ve okul kültürünün güçlü bir nitelik kazanmasına imkân sağlayacaktır. Nitekim Ceylan ve Özgenel (2022) de okul kültürünün öğrencilerin kendilerini okula ait hissetmelerinde, okulu benimsemelerinde, okula bağlanmalarında etkili olduğunu ifade etmektedir. Erdoğan (2017), öğrencilerin okul kültürünün oluşmasında büyük role sahip olduğunu; Karadağ ve Özdemir (2015) öğrenci beklentilerinin okul kültürünün zayıf ya da güçlü olmasını belirleyen etmenlerden biri olduğunu; Özdemir (2006), okul kültürünü oluşturan faktörler arasında öğrencilerin beklentilerinin de yer aldığını; Demirkol ve Savaş (2012) öğrencilerin okul kültürünü etkileyen paydaşlardan biri olduğunu; Dolunay (2007) ve Işık (2017) da okul kültürünün bir parçası olarak nitelendirdikleri öğrencilerin okul kültürünün oluşturulmasında ve sonraki dönemlere aktarılmasında önemli ve etkili rol oynadıklarını ifade etmektedirler. Bu çerçevede özellikle eğitim/öğretime yeni başlayan veya henüz mezun vermemiş okullarda okul kültürünün oluşturulması, benimsenmesi, uygulanması ve sürekli hale getirilmesinde diğer paydaşların yanı sıra öğrencilerin görüş, öneri ve beklentilerinin de dikkate alınmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Şahin'in (2013) de ifade ettiği üzere okul kültürü konusunda yapılan çalışmalar daha çok okul kültürünün okullardaki etkisi, okul kültürünün oluşturulması, örgütsel değişim ve okul kültürü, okul kültürünün öğrenci başarısındaki etkisi gibi konular üzerinde yoğunlaşmaktadır. Alan yazın incelendiğinde, okul paydaşlarının okul kültürüne ilişkin beklenti ve algılarına yönelik çalışmaların daha ziyade okul müdürleri/yöneticileri (Şahin, 2004; Karadağ ve Özdemir, 2015; Ayık ve Ada, 2009; Aslan vd., 2009; Şahin Fırat, 2010; Erdoğan, 2017; Şahin, 2010; Demirkol ve Savaş, 2012; Şimşek ve Babaoğlu, 2015) ve öğretmenler (Şimşek ve Altinkurt, 2010; Aslan vd., 2009; Şahin, 2010; Erdoğan, 2017; Şahin Fırat, 2010; Arslan, 2020; Çevik ve Köse, 2017; Göçer ve Demir, 2022; Karaca vd., 2021; Ayık ve Ada, 2009; Şahin, 2004; Yalvaç Arıcı ve Budak, 2022) üzerinde yoğunlaştığı, niceliksel olarak okulların en fazla sayıdaki iç paydaş grubunu oluşturan öğrencilerin okul kültürü algılarına ve beklentilerine ilişkin ise sınırlı çalışmalar (Atalay Kabasakal vd., 2015; Göldağ, 2019) bulunduğu gözlemlenmektedir.

Bu çalışmanın amacı lise düzeyindeki farklı okul türlerinde eğitim/öğrenim gören, Atalay Kabasakal vd.'nin (2015) okul bileşeninin en genç ve en önemli üyesi olarak nitelendirdiği öğrencilerin okul kültürüne yönelik yaklaşım ve beklentilerini ortaya koymaktır. Okul yöneticileri ve öğretmenler üzerinde yapılan çalışmaların tamamlayıcı bir parçası olması yönüyle çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Çalışmanın amacına dönük olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1- Farklı lise türlerinde eğitim/öğrenim gören öğrencilerin okul kültüründen beklentileri nelerdir?
- 2- Lise öğrencilerinin okul kültürü algıları okul türü, sınıf seviyesi ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?
- 3- Farklı lise türlerinde eğitim/öğrenim gören öğrencilerin okul kültürünün kapsamına ilişkin ortaklaştıkları noktalar bulunmakta mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma ve yayın etiğine uyularak hazırlanan bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu, var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2012). Tarama araştırmalarında genellikle; hedef kitlenin cinsiyet, yaş ve sosyoekonomik durum gibi kişisel özellikleri ile bir olguya ilişkin var olan performans, görüş, düşünce ve tutumlar tekil ya da bazı faktörlerle ilişkileri bakımından betimlenir (Büyüköztürk, 2014).

2.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın araştırma evrenini Ankara ilindeki lise düzeyinde resmî ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. 2019 yılı itibarıyla Ankara ilinde 462 resmî ortaöğretim kurumunda toplam 217.395 öğrenci bulunmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2019). Araştırmanın örneklemini ise 2019 yılı için kendi okul türünde yüksek yüzdelerle sahip Ankara ili merkez ilçelerindeki resmî ortaöğretim kurumlarından Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (MTAL) ile Anadolu İmam Hatip Liselerinin (AİHL) 9, 10, 11 ve 12. sınıflarından her birinden tesadüfî örneklem yoluyla seçilen toplam 534 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem grubunda yer alan öğrencilerin cinsiyet, okul türü ve sınıflarına göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Örneklemdaki Öğrencilerin Okul Türü, Sınıf ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Okul				Sınıf				Cinsiyet		Toplam	
AİHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın		Erkek
126	116	105	108	79	142	137	138	117	256	278	534

AİHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

278’i erkek, 256’sı kadın öğrenciden oluşan örneklem kapsamındaki öğrencilerden 105’i Fen Lisesi (%19,7), 116’sı Anadolu Lisesi (%21,7), 126’sı AİHL (%23,6), 108’i MTAL (%20,2) ve 79’u Sosyal Bilimler Lisesi’nde (%14,8) eğitim görmektedir. Öğrencilerin 142’si 9. sınıf (%26,6), 137’si 10. sınıf (%25,7), 138’i 11. sınıf (%25,8) ve 117’si 12. sınıf (%21,9) öğrencisidir. Örneklemin alındığı liselerden 2019 yılı itibarıyla; Anadolu Lisesi’nde 1.520, Fen Lisesi’nde 485, Sosyal Bilimler Lisesi’nde 533, MTAL’de 1.479 ve AİHL’de 2.418 olmak üzere toplam 6.435 öğrenci bulunmaktadır. Öğrenci sayıları, ilgili okulların internet sitelerinden alınan verilerle teyit edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Sınıf, okul ve cinsiyet düzeyinde eğilimleri belirlemek ve karşılaştırma yapabilmek için seçilen beş farklı lise türünde 9, 10, 11 ve 12. sınıflar kapsama alınmış ve bu sınıflarda öğrenim gören 28’er öğrenciye uygulanmak üzere 20 adet önerme içeren bir anket geliştirilmiştir. Sosyal konularda yapılan araştırmaların veri kaynağı insandır ve onlardan doğrudan bilgi alma yöntemlerinden biri de anket yöntemidir. Anket yöntemi, birinci elden yani birincil kaynaktan veri toplama biçimidir. Anket yönteminin temelini, bir evren ya da örneklemini oluşturan birimlerden sistematik biçimde bilgi elde edebilmek oluşturur (Odabaşı, 1999). Keçiören İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü’nden uzmanların görüşleri de alınarak son hali verilen anket sorularından 19 tanesi 3’lü Likert-tipi kapalı uçlu sorulardan (katılıyorum, katılmıyorum, kararsızım) oluşmaktadır. Likert-tipi sorular araştırılan konu hakkında tutum veya görüş içeren bir ifade ve bu ifadeye katılım düzeyini belirten seçenekler içerir (Turan, Şimşek ve Aslan, 2015). Ankette yer alan son soruda ise katılımcılardan verilen seçeneklerden en önemli gördüğü beş tanesini işaretlemesi istenmiştir.

Veri toplama aracı olarak anket, 2019 yılında uygulandığı için etik kurul izni alınmamıştır. Anket, Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nün 29.11.2019 tarihli ve E.23649518 sayılı izin yazısı kapsamında beş farklı lise türünde öğrenim görmekte olan 534 öğrenciye yüz yüze uygulanmıştır. Yüz yüze anketler, klasik anket yöntemidir. Evde, işyerinde, işletmede, sokakta önceden randevu alınarak veya alınmadan

yapılan anketlerdir. Görüşmeler, anket kâğıdına, kameraya veya kasete alınarak, sonradan çözümlenir (Arıkan, 2018). Veri toplama aracı olarak kullanılan anketin içeriğinin oluşturulmasında, güvenilirliğin sağlanması amacıyla literatürde yer alan bilgilerden yararlanılmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplama aşamasında Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli onay alındıktan sonra izin verilen okullarda anketin uygulanması için ilgili okul yönetimi ve öğretmenlerle görüşme yapılmıştır. Daha sonra anketin uygulanacağı sınıflarda katılımcı öğrencilere anketle ilgili bilgiler verilerek katılımın gönüllülük esaslı olduğu, ankette kişisel bilgi ve verilerin talep edilmediği belirtilmiştir. Araştırmanın verileri 2020 yılından önce toplandığı için etik kurul izni alınmamıştır. Veriler, Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan izin kapsamında 2019 yılı Aralık ayı içerisinde toplanmıştır. Sonuçların güvenilirliğini arttırmak ve cevaplamalarda öğrencilerin birbirlerini etkilemelerini önlemek amacıyla anket, bir ders saati içerisinde gözetmenler eşliğinde uygulanmıştır.

Ankete cevap verme oranı %95,35 (planlanan 560, katılım 534) olarak gerçekleşmiştir. Uygulama sonrasında öğrenciler tarafından doldurulan anket formları incelenerek eksik ya da hatalı şekilde doldurulup doldurulmadığı kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda eksiklik veya hata bulunmadığı anlaşılan 534 formun tamamı değerlendirmeye alınmıştır. Anket sonuçları SPSS istatistik analiz programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Anket verileri, yüzdelik hesaplama ile elde edilen sonuçlar kullanılarak yorumlanmıştır. Ölçeğin güvenilirlik ve iç tutarlılık katsayıları; Spearman-Brown Katsayısı: 0,835 ve Cronbach Alfa Katsayısı: 0,875 olarak hesaplanmıştır. Cronbach Alfa katsayısının Likert tipli ölçeklerde kullanılmasının uygun bir iç tutarlılık analizi olduğunu ifade eden Yıldız ve Uzunsakal (2018), Cronbach Alfa katsayısı yüksek olan ölçekler hakkında ölçekteki maddelerin birbirleriyle tutarlı bir o kadar da aynı özelliği ölçen maddelerden meydana geldiği yorumunun yapılacağını belirtmektedir.

3. BULGULAR

Araştırma kapsamında 534 öğrenciye uygulanan anket verilerinden ulaşılan bulgular aşağıda başlıklar halinde tablolar aracılığıyla sunulmuştur:

3.1. 1 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

Anketin 1. sorusunda öğrencilerden, “Okul idaresi ve öğretmenlerle güçlü bir iletişim içerisinde bulunmak mezuniyet sonrası okulla bağımın devam etmesine yardımcı olur.” önermesine katılma durumlarını işaretlemesi istenmiş olup sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2: 1 No’lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AİHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	86,5	70,7	76,2	65,7	79,7	85,2	70,1	74,6	72,6	80,9	71,2	75,8
Katılmıyorum	4,8	11,2	11,4	17,6	11,4	7,0	11,7	9,5	17,1	9,4	12,6	11,0
Kararsızım	8,7	18,1	12,4	16,7	8,9	7,8	18,2	15,9	10,3	9,7	16,2	13,2

AİHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Tablo 2’de görüldüğü üzere öğrencilerin toplamda %75,8’i, öğrencilik döneminde okul yöneticileri ve öğretmenler ile kurulan güçlü iletişimin okulla bağının devamında etkili olacağını düşünmekte; %11’i önermeye katılmamakta ve %13,2’si ise kararsız olduğunu belirtmektedir. Katılımcılardan kadın öğrencilerin %80,9’u, erkek öğrencilerin ise %71,2’si önermeyle ilgili olarak “katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Erkek öğrencilerin bu konudaki kararsızlığı (%16,2) ve olumsuz eğilimleri (%12,6) kadın öğrencilerden daha fazladır. Bu önermeye AİHL öğrencileri %86,5 ile en fazla katılan; MTAL öğrencileri ise %65,7 ile en az katılan öğrenciler olmuştur. Önermeye en çok MTAL öğrencileri katılmazken (%17,6); MTAL ve Anadolu Lisesi öğrencilerinde kararsızlık oranı (%18,1- %16,7) diğer okul türlerine göre yüksektir. Liseye yeni başlayan 9. sınıf öğrencileri iletişim konusuna oransal (%85,2) olarak en fazla önem veren grup olurken, 10, 11 ve 12. sınıflarda bu oran azalmakta (sırasıyla %70,1; %74,6 ve %72,6) kararsızlık ve katılmama eğilimi ise artmaktadır.

3.2. 2 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

Anketin 2. sorusunda yer alan “Okulumun ismi anıldığında ilk olarak akla ‘sevgi’ ve ‘saygı’ kelimelerinin gelmesini isterim.” önermesine yönelik öğrencilerin katılma durumları Tablo 3’te yer almaktadır:

Tablo 3: 2 No’lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AIHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	81,7	70,7	67,6	65,7	84,8	81,7	70,1	78,3	63,2	74,2	73,4	73,8
Katılmıyorum	8,7	15,5	17,1	15,8	10,1	6,3	15,3	9,4	24,8	14,5	12,6	13,5
Kararsızım	9,4	13,8	15,3	18,5	5,1	12,0	14,6	12,3	12,0	11,3	14,0	12,7

AIHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Tablo 3’e göre kadın ve erkek öğrencilerden öğrenim gördükleri okullarının sevgi ve saygı kavramlarıyla birlikte anılmasını isteyenlerin oranı sırasıyla %74,2 ve %73,4; toplamda ise %73,8 olarak gerçekleşmiştir. Aynı şekilde kadın ve erkek öğrenciler bu önerme hakkında birbirine yakın oranlarda kararsız görünmekte (%11,3 ve %14) veya önermeye katılmamaktadır (%14,5 ve %12,6). Önermeye en fazla oranda katılanlar, okul türünde %84,8 ile Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileridir. En fazla kararsız %18,5 ile MTAL öğrencileridir. En fazla katılmayan %17,1 ile Fen Lisesi öğrencileridir. Önermeye en çok katılan %81,7’i ile 9. sınıf öğrencileri olurken katılmama ve kararsız olma eğilimi 10 ve 12. sınıf öğrencilerinde daha fazladır.

3.3. 3 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

“Güven ortamının bulunmasını okulun belirgin bir niteliği olarak görmek isterim.” şeklindeki anketin 3. sorusuna öğrencilerin katılım durumları Tablo 4’te yer almaktadır:

Tablo 4: 3 No’lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AIHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	90,5	87,9	91,4	79,6	89,9	90,1	86,1	91,3	82,9	87,9	87,8	87,8
Katılmıyorum	3,2	6,0	3,8	5,6	3,8	2,1	5,8	1,4	9,4	5,5	3,6	4,5
Kararsızım	6,3	6,1	4,8	14,8	6,3	7,8	8,1	7,3	7,7	6,6	8,6	7,7

AIHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Tablo 4’te görüldüğü üzere öğrencilerin toplamda %87,8 ile en fazla oranda “katılıyorum” seçeneğini işaretlediği anket sorularından biri güven ortamına ilişkin önermedir. Diğer okul türlerindeki öğrencilerin katılma oranı %85’in üzerinde iken MTAL’de bu oran %79,6’da kalmıştır. “Katılıyorum” seçeneğini işaretleyen kadın ve erkek öğrenciler oransal olarak birbirine (%87,9 ve %87,8) çok yakındır. Sınıf düzeyinde önermeye katılanların oranı ise %91,3 ile %82,9 arasında gerçekleşmiştir. Kararsızların oranı %7-8 dolaylarındadır. Katılmama oranı %9,4’le en fazla 12. sınıf öğrencilerinde görülmektedir. Genel olarak öğrencilerin okul idaresi, öğretmen ve diğer öğrencilerle ilişkilerinde karşılıklı güven ortamının bulunması hususunu önemstedikleri görülmektedir.

3.4. 4 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

Anketin 4. sorusu olan “Karşılıklı anlayış ve hoşgörünün ön planda tutulması okula aidiyet duygumu artırır.” önermesine öğrencilerin katılma durumları Tablo 5’te gösterilmektedir:

Tablo 5: 4 No’lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AIHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	93,7	85,3	87,6	76,9	89,9	87,3	84,7	90,6	83,8	87,1	86,3	86,7
Katılmıyorum	3,2	8,7	9,5	16,7	2,5	4,9	10,2	5,8	12,8	7,4	9,0	8,2
Kararsızım	3,1	6,0	2,9	6,4	7,6	7,8	5,1	3,6	3,4	5,5	4,7	5,1

AIHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Karşılıklı anlayış ve hoşgörünün okula aidiyet duygusuna etkisinin ölçülmeye çalışıldığı bu

önermeye ilişkin anket sonuçlarının yer aldığı Tablo 5'e göre kadın öğrenciler %87,1, erkek öğrenciler %86,3 oranında, toplamda ise öğrenciler %86,7 oranında katılmışlardır. Katılmayanların oranı %8,2, kararsızların oranı ise %5,1'dir. MTAL'de önermeye katılanların oranı %76,9 iken diğer okullarda ise katılma oranı %85'in üzerindedir. Katılmayanların oranı MTAL'de %16,7'dir ve diğer okul türlerine göre yüksektir. Sınıf düzeyinde önermeye katılanların oranı %83'ün üzerindedir. Kararsızların en fazla olduğu sınıf %7,7 ile 9. sınıflardır. En fazla katılmayanlar %12,8 ile 12. sınıflar, %10,2 ile 10. sınıflar olmuştur. Öğrencilerin okullarında karşılıklı anlayış ve hoşgörünün ön plana çıkarılması konusunda beklentilerinin yüksek olduğu görülmektedir.

3.5. 5 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

Anketin 5. sorusunda öğrencilerden, "Öğrenciliğim boyunca sosyal ve psikolojik gelişimime uygun tutumla karşılaşmak, bu durumu okul kültürü olarak benimsememi sağlar." önermesine katılma durumlarını işaretlemesi istenmiş olup, sonuçlar Tablo 6'da yer almaktadır:

Tablo 6: 5 No'lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AIHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	79,4	85,3	76,2	73,1	83,5	86,6	77,4	76,1	76,9	82,0	77,0	79,4
Katılmıyorum	8,7	8,6	9,5	16,7	8,9	4,9	13,1	11,6	12,8	8,2	12,6	10,5
Kararsızım	11,9	6,0	14,3	10,2	7,6	8,5	9,5	12,3	10,3	9,8	10,4	10,1

AIHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Tablo 6'daki verilere göre ankete katılan kadın öğrencilerin %82'si, erkek öğrencilerin %77'si, toplam öğrencilerin %79,4'ü sosyal ve psikolojik gelişmelerine uygun tutum ve davranışlarla karşılaşmayı, okul kültürünün bir parçası olarak görmek istemektedir. Toplamda kararsız ve katılmayanların oranı %10 civarındadır. Anadolu Lisesi (%85,3) ve Sosyal Bilimler Lisesi (%83,5) öğrencileri diğer okullara göre daha yüksek oranda önermeye katılmışlardır. En fazla kararsızlık gösteren %14,3 ile Fen Lisesi öğrencileri, en fazla katılmayan da %16,7 ile MTAL öğrencileri olmuştur. 9. sınıfların bu önermeye katılım oranları (%86,6) diğer sınıflara göre daha yüksektir. 10, 11 ve 12. sınıflarda kararsızların ve katılmayanların oranı 9. sınıflardan yüksektir. Liseye yeni başlamış olan 9. sınıfların sosyal ve psikolojik gelişimlerine hassasiyet gösteren tutum ve davranış beklentilerinin bulunduğu ve bunu okul kültürünün bir parçası olarak görmek istedikleri söylenebilir.

3.6. 6 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

Anketin 6. sorusundaki, "Okul idaresi, öğretmen, öğrenci, veli ve çalışanların 'iyi örnek olma' bilinciyle hareket etmesi okul kültürüne değer katar." önermesine ilişkin öğrencilerin katılma durumları Tablo 7'de yer almaktadır:

Tablo 7: 6 No'lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AIHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	83,3	77,6	78,1	85,2	88,6	86,6	75,9	87,7	77,8	82,0	82,4	82,2
Katılmıyorum	3,2	13,8	12,4	7,4	2,5	2,8	13,9	5,1	11,1	7,8	8,2	8,1
Kararsızım	13,5	8,6	9,5	7,4	8,9	10,6	10,2	7,2	11,1	10,2	9,4	9,7

AIHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Tablo 7'ye göre okul paydaşlarının iyi örnek olmalarına ilişkin önermeye kadın öğrencilerin %82'si, erkek öğrencilerin ise %82,4'ü katılmıştır. Toplamda katılanların oranı %82,2, kararsızların oranı %9,7, katılmayanların oranı ise %8,1'dir. Okul düzeyinde en düşük katılım oranı %77,6'yla Anadolu Lisesi öğrencilerinde görülürken en yüksek katılım oranı ise %88,6'yla Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinde görülmektedir. 9 ve 11. sınıflar %85'in üzerinde katılırken, 10 ve 12. sınıfların katılma oranları ise %80'in altında kalmıştır. Öğrencilerin, okulla ilgili tüm paydaşların örnek olma bilinciyle hareket etmelerini önemsedikleri görülmektedir.

3.7. 7 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

"Belirlenmiş bir vizyon veya hedef kapsamında çalışmalar yapmak, okul kültürünün ve aidiyet duygusunun oluşmasında etkilidir." şeklindeki anketin 7. sorusuna öğrenciler tarafından verilen

yanıtlara Tablo 8’de yer verilmektedir:

Tablo 8: 7 No’lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AİHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	87,3	75,0	81,9	72,2	75,9	78,9	78,1	81,2	76,9	80,5	77,3	78,8
Katılmıyorum	4,8	15,5	14,3	10,2	12,7	12,0	10,2	10,1	12,8	12,9	9,8	11,3
Kararsızım	7,9	9,5	3,8	17,6	11,4	9,1	11,7	8,7	10,3	6,6	12,9	9,9

AİHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Tablo 8’de yer alan sonuçlara göre okulların belirli bir vizyona/ideale/hedefe sahip olması ve bunun okul kültürü olarak öğrenciler tarafından benimsenmesi hakkında geliştirilen bu önermeye katılan öğrencilerin oranı toplamda %78,8 olarak gerçekleşmiştir. Kadın öğrencilerin önermeye katılım oranları (%80,5), erkek öğrencilere (%77,3) göre daha fazladır. Bu önerme hakkında en fazla kararsızlık %12,9 ile erkek öğrencilerde, %17,6 ile MTAL öğrencilerinde ve %11,7 ile 10. sınıf öğrencilerinde görülmektedir. Bu önermeye en yüksek oranda katılmayanlar ise %12,9 ile kadın öğrenciler, %15,5 ile Anadolu Lisesi öğrencileri ve %12,8 ile 12. sınıf öğrencileridir.

3.8. 8 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

Ankette 8. soru olarak yer alan, “Okulumun nitelikleri arasında ‘görev bilinci yüksek yönetici, öğretmen ve öğrencilere sahiptir.’ ifadesinin sayılmasını isterim.” önermesine öğrencilerin vermiş oldukları yanıtlara ilişkin veriler Tablo 9’da yer almaktadır:

Tablo 9: 8 No’lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AİHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	93,7	72,4	82,9	74,1	84,8	76,8	82,5	87,0	80,3	82,4	80,9	81,6
Katılmıyorum	2,3	16,4	10,4	12,0	5,1	10,6	8,0	6,5	12,8	8,6	10,1	9,4
Kararsızım	4,0	11,2	6,7	13,9	10,1	12,6	9,5	6,5	6,9	9,0	9,0	9,0

AİHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Tablo 9’da da gösterildiği üzere sekizinci soruyu yanıtlayan kadın öğrencilerin %82,4’ü, erkek öğrencilerin ise %80,9’u yüksek görev bilincine yönelik önermeye katılmıştır. Bu yöndeki beklenti AİHL, Fen Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinde %80’in üzerindedir. Önermeye ilişkin en yüksek kararsızlık oranı %13,9 ile MTAL öğrencilerinde; en yüksek katılmama oranı ise %16,4 ile Anadolu Lisesi öğrencilerinde görülmektedir. 10, 11 ve 12. sınıf öğrencilerinin %80’in üzerindeki oranlarda “yüksek görev bilincine sahip olma” niteliğini önemsedikleri görülürken, 9. sınıflarda bu oran %76,8’de kalmıştır. 9. sınıfların kararsızlar içinde en yüksek paya sahip olması (%12,6), bu sınıfların okullarını tanıma ve adaptasyon sürecinin tamamlanmamış olmasıyla ilgili olabilir.

3.9. 9 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

“Akademik başarı, okul kültürünün bir parçası olmalıdır.” şeklindeki anketin 9. sorusuna öğrencilerin katılım durumlarına ilişkin veriler Tablo 10’da yer almaktadır:

Tablo 10: 9 No’lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AİHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	74,6	71,6	73,3	73,1	69,6	68,3	70,8	76,1	76,1	78,5	67,3	72,7
Katılmıyorum	14,3	17,2	13,4	13,9	21,5	16,9	17,5	13,0	15,4	11,7	19,4	15,7
Kararsızım	11,1	11,2	13,3	13,0	8,9	14,8	11,7	10,9	8,5	9,8	13,3	11,6

AİHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Tablo 10’da görüldüğü üzere öğrencilerin toplam %72,7’si okul kültürünün akademik başarıya da içermesi gerektiğini düşünmektedirler. Kadın öğrenciler (%78,5), erkek öğrencilere göre (%67,3) daha yüksek oranda bu önermeye katılmışlardır. Bu önerme için erkek öğrenciler, kadın öğrencilere göre daha kararsız (%13,3) ve katılmama (%19,4) eğilimi göstermektedir. Okul türüne göre önermeye en yüksek

oranda katılanlar AİHL öğrencileridir (%74,6). Kararsızların oranları okul türlerine göre %8,9 ile %13,3 arasındadır. Katılma oranı en düşük (%69,6), katılmama oranı en yüksek (%21,5) olanlar ise Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileridir. Akademik başarının okul kültürünün parçası olması önermesine, öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça katılmama oranı yükselmekte, kararsızların oranı ise düşmektedir.

3.10. 10 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

Anketin 10. sorusunda öğrencilerden, “Bireysel ilgi ve yeteneklerimi sergileyebilme imkânı sağlanması okulla olan bağımyı güçlendirir.” önermesine katılma durumlarını işaretlemesi istenmiştir. Söz konusu önermeye verilen yanıtlara ilişkin veriler Tablo 11’de yer almaktadır:

Tablo 11: 10 No’lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AİHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	94,4	86,2	87,6	78,7	89,9	94,4	86,9	87,0	80,3	88,3	86,7	87,5
Katılmıyorum	3,2	8,6	7,6	10,2	5,1	3,5	9,5	5,8	9,4	6,6	7,2	6,9
Kararsızım	2,4	5,2	4,8	11,1	5,0	2,1	3,6	7,2	10,3	5,1	6,1	5,6

AİHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Tablo 11 incelendiğinde, ankette yer alan ve hem erkek öğrencilerin (%86,7) hem de kadın öğrencilerin (%88,3) en fazla oranda katıldıkları önermelerden birinin de bireysel ilgi ve yeteneklerinin geliştirilmesine ilişkin önerme olduğu görülmektedir. Önerme hakkında MTAL öğrencilerinin katılma oranının düşüklüğü (%78,7) ile kararsızlık (%11,1) ve katılmama (%10,2) oranları dikkat çekmektedir. Öğrenim gördükleri okullarda bireysel yeteneklerini sergileyebilme ve geliştirme imkânı sunulması beklentisi 9. sınıflarda yüksek iken (%94,4), bu konudaki kararsızlık sınıf düzeyi yükseldikçe artmaktadır. Özellikle liseye yeni başlayan öğrencilerin bireysel yeteneklerini sergileme ve geliştirme konusunda okullarından güçlü bir beklentileri bulunmaktadır. Bu tür imkânların sağlanması halinde öğrencilerin okula aidiyet duygusu güçlenecektir.

3.11. 11 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

Anketin 11. sorusu olarak, “Okulda değerlendirmelerin adil ve hakkaniyetli yapılması okul kültürünün oluşmasına katkı sağlar.” önermesine öğrencilerin vermiş oldukları yanıtlar Tablo 12’de gösterilmektedir:

Tablo 12: 11 No’lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AİHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	93,7	83,6	85,7	84,3	92,4	97,2	83,9	86,2	82,9	89,8	86,0	87,8
Katılmıyorum	3,2	8,6	9,5	7,4	1,3	2,1	9,5	2,9	11,1	4,3	7,9	6,2
Kararsızım	3,2	7,8	4,8	8,3	6,3	0,7	6,6	10,9	6,0	5,9	6,1	6,0

AİHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Tablo 12 verileri incelendiğinde, okullarında adil ve hakkaniyetli değerlendirmelerin yapılması önermesine öğrencilerin yüksek oranda katıldıkları görülmektedir. Bu önermeye kadın öğrenciler %89,8, erkek öğrenciler ise %86 oranında katılmıştır. Hakk ve adil değerlendirmeler ve uygulamalar özellikle 9. sınıf öğrencileri arasında güçlü bir istek ve beklenti olarak görünmekte ve okul kültürü olarak yerleşik hale gelmesi beklenmektedir. Sınıf düzeyinde katılanların oranı 9. sınıflarda %97,2, 10. sınıflarda %83,9, 11. sınıflarda %86,2 ve 12. sınıflarda %82,9’dur. Okul türüne göre katılanların oranı %83,6-%93,7 aralığındadır. Önermeye katılmayanların oranının en fazla olduğu sınıflar 10 (%9,5) ve 12. sınıflardır (%11,1). Kararsızların oranı ise 11. sınıflarda yüksektir.

3.12. 12 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

“Başarının ödüllendirilmesi ve teşvik edilmesi okul kültürü açısından önemlidir.” şeklindeki anketin 12. sorusuna öğrencilerin vermiş oldukları yanıtlara ilişkin veriler Tablo 13’te yer almaktadır:

Tablo 13: 12 No'lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AİHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	79,4	76,7	75,2	81,5	87,3	88,0	73,7	80,4	75,2	80,1	79,1	79,6
Katılmıyorum	8,7	12,1	14,3	9,3	8,9	5,6	13,2	12,3	12,0	10,9	10,4	10,7
Kararsızım	11,9	11,2	10,5	9,2	3,8	6,4	13,1	7,3	12,8	9,0	10,5	9,7

AİHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Tablo 13'e göre toplamda öğrencilerin %79,6'sı başarının ödüllendirilmesi ve teşvik edilmesinin okul kültürü açısından önemli olduğu görüşüne sahiptir. Yine toplamda %10,7'si bu önermeye katılmamakta, %9,7'si ise kararsız olduğunu belirtmektedir. Kadın ve erkek öğrencilerin birbirine yakın oranlarda (%80,1 ve %79,1) bu önermeyi destekledikleri görülmektedir. Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri bu önermeye en yüksek oranda (%87,3) katılan öğrenci grubu olmuştur. Katılmayanların en yüksek olduğu (%14,3) öğrenci grubu ise Fen Lisesi öğrencileridir. Önerme en yüksek oranda (%88) 9. sınıf öğrencileri tarafından kabul görmüştür. 10 ve 12. sınıf öğrencileri arasında önerme hakkındaki kararsızlık yüksek (%13,1 ve %12,8) görülmektedir.

3.13. 13 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

Anketin 13. sorusunda öğrencilerin, "Okul kültürü bilincimi arttırmamda 'hedef odaklı, disiplinli çalışmak' etkili olur." önermesine verdikleri yanıtlara ilişkin veriler Tablo 14'te yer almaktadır:

Tablo 14: 13 No'lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AİHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	81,0	67,2	65,7	71,3	73,4	71,1	70,1	79,0	66,7	75,0	69,1	71,9
Katılmıyorum	7,9	18,1	18,1	16,7	13,9	11,3	19,0	11,6	17,9	11,7	17,6	14,8
Kararsızım	11,1	14,7	16,2	12,0	12,7	17,6	10,9	9,4	15,4	13,3	13,3	13,3

AİHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Tablo 14'e göre okul kültüründe hedef odaklılık ve disiplinli çalışma kavramlarına ilişkin bu önermeye kadın öğrencilerin %75'i, erkek öğrencilerin %69,1'i katılmıştır. Erkek öğrencilerin %17,6'sı, kadın öğrencilerin ise %11,7'si önermeye katılmamıştır. Kadın ve erkek öğrencilerdeki kararsızlık oranı birbiriyle aynı düzeydedir (%13,3). AİHL öğrencilerinin hedef odaklı ve disiplinli çalışma konusunu diğer okul öğrencilerine göre daha fazla önemsedikleri (%81) görülmektedir. Diğer okul türündeki öğrencilerin bu önermeye katılmama veya kararsız kalma oranı AİHL'ye göre daha yüksektir. Bu önermeyle ilgili dikkat çeken nokta 12. sınıfların verdikleri yanıtlarda görülmektedir. Tüm sınıflar içerisinde 12. sınıflar %66,7 oranıyla bu önermeye en az katılan, %15,4 oranıyla en fazla kararsızlık gösteren ve %17,9 oranıyla en fazla katılmayanın görüldüğü sınıf olmuştur. Genel olarak öğrencilerin, hedef odaklı ve disiplinli çalışmanın okul kültürü bilincine katkısı konusuna mesafeli oldukları anlaşılmaktadır.

3.14. 14 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

Anketin 14. sorusunda öğrencilerin, "Farklı gelenek ve kültürlere sahip bireylerin ortak hedefe yönlendirilmesi okul kültürünün gelişmesinde etkilidir." önermesine katılma durumlarına ilişkin bilgiler Tablo 15'te verilmiştir:

Tablo 15: 14 No'lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AİHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	62,7	64,7	64,8	70,4	62,0	71,1	55,5	65,2	68,4	60,9	68,7	65,0
Katılmıyorum	17,5	19,0	23,8	21,3	17,7	12,0	24,8	22,5	20,5	21,1	18,7	19,9
Kararsızım	19,8	16,3	11,4	8,3	20,3	16,9	19,7	12,3	11,1	18,0	12,6	15,1

AİHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Tablo 15'e göre toplamda, bu önermeye katılan öğrencilerin oranı %65, katılmayanların oranı 19,9 ve kararsızların oranı %15,1 olarak gerçekleşmiştir. Kararsızlık (%18) ve katılmama (%21,1)

yaklaşımı kadın öğrencilerde daha fazladır. Okul türlerine göre katılma oranı %62-%70,4 aralığında, sınıf düzeyinde ise %55,5-71,1 aralığındadır. Ankete katılan öğrencilerin yaklaşık %35'i, farklı kültür ve geleneklerden gelen bireylerin ortak bir hedefe yönlendirilmesi konusunun okul kültürünün gelişmesine katkısı olacağı yönünde pozitif bir düşünceye sahip değildir.

3.15. 15 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

Anketin 15. Sorusuna göre öğrencilerin “Okul kültürünün oluşmasında velilerin katkısı da değerlendirilmelidir.” önermesine katılma durumlarını işaretleme sonuçları Tablo 16’da yer almaktadır:

Tablo 16: 15 No’lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AİHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	51,6	48,3	42,9	64,8	35,4	47,2	46,7	49,3	55,6	51,2	47,8	49,4
Katılmıyorum	31,0	36,2	26,6	22,2	40,5	28,9	29,2	36,2	29,1	28,9	32,7	30,9
Kararsızım	17,4	15,5	30,5	13,0	24,1	23,9	24,1	14,5	15,3	19,9	19,5	19,7

AİHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Tablo 16’da görüleceği üzere, öğrencilerin en düşük oranda katılmış oldukları önerme okul kültürüne veli katkısına ilişkin olandır. Kadın öğrencilerin %51,2’si, erkek öğrencilerin %47,8’i, toplamda ise %49,4’ü velilerin okul kültürünün oluşmasında katkılarının olabileceğini belirtmiştir. Kız öğrencilerin %28,9’u, erkek öğrencilerin %32,7’si ise velilerin okul kültüründe etkisinin olmayacağını belirtmiştir. Aynı şekilde önerme hakkında kararsızların oranı; hem erkek (%19,4) hem de kadın öğrencilerde (%19,9) ankette yer alan önermeler içinde en yükseğidir. MTAL öğrencileri diğer okul türü öğrencilerine göre yüksek oranda (%64,8) okul kültürüne veli katkısının olabileceğini düşünmektedir. Okul türüne göre önermeye katılmayanların oranı sırasıyla Sosyal Bilimler Lisesi’nde %40,5, Anadolu Lisesi’nde %36,2, AİHL’de %31, Fen Lisesi’nde %26,7 ve MTAL’de %22,2 olarak gerçekleşmiştir. Sınıf düzeyinde de önermeye katılma oranı düşüktür ve %47,2-%55,6 aralığındadır. Önerme hakkında en fazla kararsız görünen 9 ve 10. sınıf öğrencileridir (23,9 ve %24,1). Önermeye en fazla katılmayanlar (%36,2) 11. sınıf öğrencileridir. Genel olarak öğrencilerin okul kültürünün oluşmasında velilerin katkısı konusunda kararsız ve olumsuz bir tutum içerisinde oldukları görülmektedir.

3.16. 16 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

Anketin 16. sorusunda yer alan “Okul kültürünün millî ve manevi değerlerimizi de içermesi gerekir.” önermesine öğrencilerin katılma durumlarına ilişkin bilgiler Tablo 17’de yer almaktadır:

Tablo 17: 16 No’lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AİHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	85,7	72,4	77,1	83,3	70,9	90,1	75,2	73,9	73,5	75,8	80,9	78,5
Katılmıyorum	10,3	10,3	13,4	9,3	19,0	4,9	14,6	11,6	17,9	12,5	11,5	12,0
Kararsızım	4,0	17,3	9,5	7,4	10,1	5,0	10,2	14,5	8,6	11,7	7,6	9,5

AİHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Tablo 17’ye göre kadın öğrencilerin %75,8’i, erkek öğrencilerin %80,9’u okul kültürünün millî ve manevi değerlerimizi de içermesi konusunda görüş bildirmiştir. Öğrencilerin %12’si önermeye katılmadığını; %9,6’sı ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Önermeye en fazla AİHL öğrencileri (%85,7) ve MTAL öğrencileri (%83,3) katılmıştır. Önerme hakkında en fazla kararsız %17,2 ile Anadolu Lisesi öğrencileri ve %14,5 ile 11. sınıf öğrencileri olmuştur. Sınıf düzeyinde önermeye en fazla katılan %90,1 ile 9. sınıf öğrencileridir. Diğer sınıfların katılma oranı %73-%75 civarında gerçekleşmiştir.

3.17. 17 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

Anketin 17. sorusundaki öğrencilerin “Okul kültürü, okulda belirlenen kurallara uymayı da kapsar.” önermesine yönelik katılma durumları Tablo 18’de gösterilmektedir:

Tablo 18: 17 No’lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AİHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	67,5	62,9	56,2	70,4	67,1	69,0	56,2	65,2	69,2	66,4	63,3	64,8

Katılmıyorum	15,1	23,3	27,6	17,6	15,2	15,5	25,5	18,9	19,7	18,0	21,6	19,9
Kararsızım	17,4	13,8	16,2	12,0	17,7	15,5	18,3	15,9	11,1	15,6	15,1	15,3

AIHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Öğrencilerin katılma düzeyinin düşük olduğu önermelerden biri de okul kurallarına uymanın okul kültürünün bir parçası olmasına ilişkin bu önermedir. Tablo 18'e göre kadın öğrencilerin %66,4'ü önermeye katıldığını, %18'i katılmadığını, %15,6'sı kararsız olduğunu belirtmiştir. Erkek öğrencilerin ise %63,3'ü önermeye katıldığını, %21,6'sı katılmadığını, %15,1'i kararsız olduğunu belirtmiştir. Toplamda ise öğrencilerin %64,8'i önermeye katılmış, %19,9'u katılmamış, %15,3'ü ise kararsız kalmıştır. Okul düzeyinde önermeye en çok katılan %70,4'le MTAL öğrencileri, en az katılan Fen Lisesi öğrencileri (%56,2) olmuştur. En fazla kararsız olan Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileridir (%17,7). En fazla katılmayan ise %27,6'yla Fen Lisesi öğrencileridir. Sınıf düzeyinde önermeye en çok katılan %69,2'yle 12. sınıf öğrencileridir. En az katılan 10. sınıf öğrencileridir (%56,2). En yüksek oranda kararsız olan 10. sınıf öğrencileridir (%18,2). En fazla katılmayan ise %25,5'le yine 10. sınıf öğrencileridir. Öğrencilerin, okul kültürünün uyulması gereken kurallarla ilişkili olması düşüncesine çok olumlu yaklaşmadıkları söylenebilir.

3.18. 18 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

Anketin 18. sorusunda öğrencilerden, "Okul kültürünün bir parçası olarak insanların yaklaşımını olumlu etkileyen bir okul logosu, marşı ve özdeyişi (slogan, motto) bulunmalıdır." önermesine katılma durumlarını işaretlemesi istenmiş ve alınan yanıtlara Tablo 19'da yer verilmiştir:

Tablo 19: 18 No'lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AIHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	57,9	65,5	74,3	63,9	63,3	76,8	55,5	65,2	60,7	66,4	63,3	64,8
Katılmıyorum	23,8	19,0	12,4	23,1	19,0	8,5	23,5	18,9	29,9	16,8	22,3	19,7
Kararsızım	18,3	15,5	13,3	13,0	17,7	14,7	21,2	15,9	9,4	16,8	14,4	15,5

AIHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Öğrencilerin katılma düzeyinin düşük olduğu önermelerden biri de okul logosu, marşı ve özdeyişine ilişkindir. Tablo 19'da görüldüğü üzere toplamda öğrencilerin %64,8'i önermeye katılmakta, %19,7'si katılmamakta, %15,5'i de kararsız görünmektedir. Kadın öğrencilerin %66,4'ü önermeye katıldığını, %16,8'i katılmadığını, %16,8'i kararsız olduğunu belirtmiştir. Erkek öğrencilerin ise %63,3'ü önermeye katıldığını, %22,3'ü katılmadığını, %14,4'ü kararsız olduğunu belirtmiştir. Önermeye en yüksek oranda Fen Lisesi öğrencileri (%74,3) katılmış, en fazla katılmayan ise %23,8'le AIHL öğrencileri olmuştur. 9. sınıf öğrencileri bu önermeye en fazla katılan (%76,8), 12. sınıflar ise %29,9'la en yüksek oranda katılmayan gruptur.

3.19. 19 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

"Etik ilke ve davranış kurallarına yönelik etkinliklerin düzenli olarak gerçekleştirilmesi okul kültürünün oluşmasında etkilidir." şeklindeki anketin 19. sorusuna öğrencilerin vermiş oldukları yanıtlara ilişkin veriler Tablo 20'de yer almaktadır:

Tablo 20: 19 No'lu Soruya Verilen Yanıtlar (%)

	Okul					Sınıf				Cinsiyet		Toplam
	AIHL	AL	FL	MTAL	SBL	9.	10.	11.	12.	Kadın	Erkek	
Katılıyorum	82,5	76,7	71,4	77,8	77,2	84,5	75,9	75,4	72,6	78,1	76,6	77,3
Katılmıyorum	9,6	12,9	19,0	11,1	7,6	7,0	13,9	11,6	17,1	11,7	12,6	12,2
Kararsızım	7,9	10,4	9,6	11,1	15,2	8,5	10,2	13,0	10,3	10,2	10,8	10,5

AIHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, AL: Anadolu Lisesi, FL: Fen Lisesi, MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, SBL: Sosyal Bilimler Lisesi

Tablo 20'de görüldüğü üzere toplamda öğrencilerin %77,3'ü etik konulu etkinliklerin düzenlenmesinin okul kültürüne katkı sağlayacağını, %12,2'si herhangi bir katkı sağlamayacağını düşünmekte, %10,5'i ise bu konuda kararsız görünmektedir. Bu önermedeki kararsızlık ve katılmama oranları kadın ve erkek öğrencilerde birbirine yakındır. Okul düzeyinde önermeye katılanların oranı

%71,4-%82,5; kararsızların oranı %7,9-%15,2 ve katılmayanların oranı %7,6-%19 aralığında gerçekleşmiştir. Sınıf düzeyinde en yüksek oranda katılan 9. sınıf öğrencileridir (%84,5). En yüksek oranda kararsız kalan 11. sınıf öğrencileridir (%13). En yüksek oranda katılmayan ise 12. sınıf öğrencileri (%17,1) olmuştur. Genel olarak öğrenciler, etik ilke ve davranış kurallarıyla ilgili etkinlikler düzenlenmesinin okul kültürünün oluşmasında etkili olacağı düşüncesindedirler.

3.20. 20 Numaralı Soruya İlişkin Bulgular

Anketin 20. sorusunda öğrencilere, okul dışında kendilerinin ve okullarının tanımlanmasını istedikleri 16 nitelikten (Saygın, Nazık, Güvenilir, Dürüst, İletişimi Güçlü, Kurallara Uyan, Yeniliklere Açık, Özgüvenli, Başarılı, Çalışkan, Hedefleri Olan, İyi Örnek Olan, Hoşgörülü, Adil, Disiplinli, Ahlaklı) en önemli gördüğü beş tanesini işaretlemesi istenmiştir. Öğrenciler tarafından önermede verilen seçeneklerin toplam işaretlenme sayıları Tablo 21’de yer almaktadır.

Tablo 21: 20 No’lu Soruya Verilen Yanıtlar (Toplam Katılımcı)

Nitelik	Kadın	Erkek	Toplam	Oran (%)
Saygın	134	150	284	53,2
Başarılı	143	134	277	51,9
Yeniliklere Açık	132	122	254	47,6
Hedefleri Olan	129	122	251	47,0
Güvenilir	112	133	245	45,9

Tablo 21’de görüleceği gibi toplamda ankete katılan öğrencilerin en fazla işaretledikleri beş nitelik sırasıyla ‘Saygın’ (%53,2), ‘Başarılı’ (%51,9), ‘Yeniliklere Açık’ (%47,6), ‘Hedefleri Olan’ (%47,0) ve ‘Güvenilir’ (%45,9) seçenekleridir. ‘Saygın’ seçeneği toplamda ve erkek öğrenciler tarafından en fazla işaretlenen seçenek olmakla birlikte, kadın öğrenciler tarafından en fazla işaretlenen seçenek ‘Başarılı’ seçeneği olmuştur. Öğrenciler; okul dışında en çok saygın, başarılı, yeniliklere açık, hedefleri olan ve güvenilir olarak tanımlanmak istemektedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada farklı lise türlerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin okul kültürü kapsamında belirli kavram ve bileşenlere yönelik algıları incelenerek sonuçları ortaya konulmuştur. Çalışma kapsamında ankette yer alan sorularda öğrencilerin %81-%90 aralığında katıldıkları 6 önerme; %71-%80 aralığında katıldıkları 9 önerme; %61-%70 aralığında katıldıkları 3 önerme; %50’nin altında katıldıkları 1 önerme bulunmaktadır.

Şimşek ve Altinkurt’un (2010) da ifade ettiği üzere paydaşları arasında etkili iletişime sahip olmayan okulların güçlü bir kültüre sahip olması söz konusu değildir. Kurum içi iletişim kurum kültürünün oluşması ve korunmasında da etkili bir araç olarak kabul edilmektedir. Etkili bir okul kültürünün ortaya çıkması için kurumu oluşturan unsurlar arasında sağlıklı bir iletişimin olması gerekir (Dolunay, 2007). Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin %75,8’i okulda yaşadıkları etkili ve açık iletişimin okulla bağlarının devamına neden olacağı görüşündedirler. Bu sonuca paralel olarak, iletişimi okul kültürünün etkilendiği faktörler arasında sayan Erdoğan’ın (2017), okul yöneticisi ve öğretmenlerle yaptığı çalışmada da “Çalışanlar ve diğer paydaşlar (okul kültürünü oluşturan faktörler) arasında sağlıklı bir iletişim ve işbirliği okul kültürünü geliştirir.” ifadesi, katılımcıların en çok işaretlediği ifade olmuştur. İletişim unsuruna ilişkin çalışmada elde edilen bu sonuç, okulun kültürel yapısının yönetici, öğretmen ve öğrenci iletişiminden etkilendiğini ifade eden Yılmaz ve Eraslan (2016) ile yönetici, öğretmen ve öğrenci arasındaki sağlam bir iletişimin okul kültürünün belirleyicilerinden biri olarak görüldüğünü belirten Yalvaç Arıcı ve Budak’ın (2022) tespitlerine de benzerdir.

Şişman vd. (2010), demokratik okul kültüründe dürüstlük, sevgi, saygı, işbirliği, sadakat gibi kavramların ön plana çıktığını ifade etmektedir. Doğan’a (2017) göre okul paydaşlarının amaçlarından biri de karşılıklı saygıya dayalı okul atmosferi oluşturmaktır. Çalışma kapsamındaki öğrencilerin yaklaşık %75’inin okuldaki insani ilişkilerinde ve dolayısıyla okulun kültür yapısında ‘sevgi’ ve ‘saygı’ kavramlarını önemsedikleri görülmektedir. Aynı şekilde ‘sevgi’ ve ‘saygı’; Boydak Özcan vd.’nin (2017) çalışmada okul yöneticilerinin okullarında bulunmasını en çok istedikleri etik değer; Aslan vd.’nin (2009) çalışmadaki yönetici ve öğretmenlerden oluşan katılımcıların da okul kültürünü ve ortak okul değerlerini tanımlarken ağırlıklı olarak vurguladıkları kavramlardır. Özdemir (2006), okul üyeleri

arasında sevgi, saygının zayıflamasını zayıf okul kültürünün niteliklerinden biri olarak değerlendirmektedir. Söz konusu kavramlara verilen önem oransal olarak 9. sınıf öğrencilerinde en yüksek 12. sınıf öğrencilerinde ise en düşüktür. Bu durum, okula yeni başlayan öğrencilerdeki güçlü beklentinin, okulun son sınıfındaki öğrencilerde zayıfladığını ortaya koymaktadır.

Okul kültüründe öne çıkan kavramlardan bir diğeri Şişman vd.'nin (2010) de belirttiği üzere güvendir. Özdemir'e (2006) göre güçlü okul kültüründe güven, paylaşım ve değer verme duygusu temel unsurdur, karşılıklı destek ve güvene dayalı iş birliği ruhu vardır. Gezer (2005), okulda açık, dürüst, güvene dayalı bir ilişkiler ağı oluşturmayı okul yöneticisinin görevleri arasında saymakta ve güven ortamının oluşturulduğu okul kültürlerinde akademik başarı düzeyinin de yüksek olduğunu ifade etmektedir. Çalışma kapsamındaki öğrencilerin %87,8 ile en yüksek düzeyde katıldıkları iki anket önermesinden biri 'okuldaki güven ortamına' ilişkindir. Bu durum sınıf, okul türü ve cinsiyet fark etmeksizin tüm öğrencilerin okullarında karşılıklı güven ortamının bulunmasını istediklerini göstermektedir. Şişman'a (2002a) göre okulda güçlü bir ortak kültürün yanı sıra açık, olumlu, destekleyici, güvene dayalı bir iklimin oluşması da önem taşımaktadır. Nitekim Işık (2017) da güven ortamı oluşmadan destek ve dayanışma olmayacağını belirterek okul yönetimi ve üyeleri arasında güven ortamı oluşturulmasının gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Göldağ (2019) da güvenli bir okul ortamının hazırlanmasının öğrencilerin okula karşı tutumlarına olumlu katkısı olacağını ifade etmektedir.

Güven ortamının yanı sıra okullarında karşılıklı anlayış ve hoşgörü ortamı bulunmasına yönelik beklentinin öğrenciler tarafından güçlü şekilde ifade edildiği görülmektedir. Anket uygulamasında kadın öğrencilerin %87,1'inin, erkek öğrencilerin ise %86,7'sinin 'katılıyorum' seçeneğini işaretlemiş olması bu durumu ortaya koymaktadır. Hoşgörüyü demokratik okul kültüründe öne çıkan kavramlardan biri olarak ifade eden Şişman vd. (2010), öğrencilerin birbirlerine karşı dostça davranmaları ve hoşgörülü olmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Okul yöneticileri ve öğretmenler açısından bakıldığında hoşgörünün, Boydak Özcan vd.'nin (2017) çalışmasında okul yöneticilerinin bir etik değer olarak okullarında bulunmasını istedikleri; Aslan vd.'nin (2009) çalışmasında yönetici ve öğretmenlerden oluşan katılımcıların da okul kültürünü tanımlarken kullandıkları kavram olduğu görülmektedir.

Katılımcı öğrencilerin %79,4'ü okul kültürünün sosyal ve psikolojik gelişmelerini destekleyici yapıda olmasını beklemektedir. Bu önermeye kadın öğrenciler erkek öğrencilerden, 9. sınıf öğrencileri diğer sınıflardaki öğrencilerden daha fazla oranda katılmaktadır. Bu noktada Ertekin (2020), öğrencilerin sosyal duygusal becerilerin kazanımında okul kültürünün etkili olduğunu, okuldaki kültürün bu becerilerin gelişmesi ve hayata geçmesine elverişli olması ve desteklemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çelik (2000) de okula yeni başlayan öğrencinin sosyalleşmesinde okul kültürünün büyük önemi olduğunu belirtmektedir. Göldağ'ın (2019) da ifade ettiği gibi psikolojik, sosyolojik ve ekonomik boyutu olan bir hizmet örgütü olan okulda öğrencilere değerli olduklarını hissettirmeli, fiziki ortamlar öğrencilerin ihtiyaçlarına göre hazırlanmalı ve öğrencilerin boş zamanlarını kaliteli bir şekilde geçirecekleri imkânlar sunulmalıdır. Okul kültürü bir okulda bulunan bütün paydaşların davranışlarını derinden etkiler (Demirtaş ve Ersözlü, 2007). Dolayısıyla öğrencilerin psikolojik ve sosyal yönden gelişmelerini destekleyen bir okul kültürü yapısı da öğrencilerin bilişsel, sosyal, moral, duygusal, ruhi yönlerden gelişimini (Şişman, 2010) olumlu yönde etkileyecektir.

Demirtaş ve Ersözlü (2007); öğrencilerin, yöneticileri ve öğretmenleri kendilerine rol modeli olarak aldıkları için okuldaki ilişkilerinde saygılı, içten ve dürüst olacaklarını ifade etmektedir. Çalışmamızın sonuçları da bu yaklaşımı desteklemektedir: Öğrencilerin %82,2'si, okul paydaşlarının iyi örnekliğinin, okul kültürünün bir parçası olması açısından değerli olduğunu düşünmektedir. Nitekim çalışmada lise öğrencilerinin rol model aldıkları bireylerin davranış ve kişiliklerini örnek aldıkları ve fikir ve düşüncelerine önem verdikleri sonucuna ulaşmış olan Karaboğa (2019) rol model veya iyi örnek olmanın öğrencilerin kimlikleri, karakterleri ve davranış özellikleri üzerinde etkili olduğunu belirtmektedir.

Erdoğan (2017) çalışmasında; okul yöneticileri ve öğretmenlerin, okulun hedef, misyon ve vizyonunun okul kültürünün oluşmasında etkili olduğunu düşündüklerini ortaya koymuştur. Aynı şekilde Aslan vd. (2009) de okul yönetici ve öğretmenlerinin hedef birlikteliğini okul kültürü kapsamında bir ortak değer olarak vurguladıklarını ifade etmektedir. Okulun iki paydaşının bu

görüşlerine koşut olarak çalışmamızda da diğer paydaş olan öğrencilerin %78,8'inin de bir misyon ve hedefe sahip olmanın okul kültürünün oluşmasında etkisi olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Buna koşut olarak öğrencilerin %71,9'u da hedef odaklı ve disiplinli çalışmanın okul kültürü bilincini artıracaklarını belirtmiştir. Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere; AİHL ve Fen Lisesi öğrencilerinin diğer okul türlerine oranla daha fazla katıldıkları bu sonuçla ilgili olarak, öğrencilerin hedef odaklılığa önem verdikleri ifade edilebilir. Yıldız ve Bakır (2006) da çalışmalarında okul yönetiminin bir misyon ve vizyonunun bulunmasının öğrenciler tarafından önemli görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma kapsamında lise öğrencilerinin %81,6'sı okul paydaşlarının yüksek görev bilincine sahip olması konusunda olumlu beklentisini ifade etmiştir. 9. sınıfların görev bilincine ilişkin önermeye katılma oranı %76,8'le tüm sınıflar içerisinde en düşük oranda olması ve en fazla kararsız grubu oluşturmaları, okullarını tanıma ve uyum sürecinde olmalarıyla ilgili olabilir.

Okul kültürü, öğrenci başarısı üzerinde etkili olan faktörlerden bazıları etkilemekte, bu faktörler de öğrenci başarısını etkilemektedir. Sonuç olarak, okul kültürü öğrenci başarısı üzerinde dolaylı olarak etkide bulunmaktadır. Öğrencilerin akademik başarısını etkileyen faktörlerin en önemlisi örgüt kültürüdür (Demirtaş, 2010b). Ayık ve Ada (2009) da okul kültürünün, öğrencinin akademik başarısında etkili olduğunu ifade etmektedir. Işık (2017) ise ülkemizde okul, öğretmen ve öğrenci açısından başarısızlıkların temel nedeni olarak okul kültürünün oluşturulamamasını görmektedir. Erdoğan'ın (2017) çalışmasında, öğretmen ve okul yöneticileri de sağlıklı bir okul kültürünün akademik başarıyı getireceğini ifade etmişlerdir. Uygulanan anket sonucuna göre toplamda öğrencilerin %72,7'si akademik başarının okul kültürünün bir parçası olması fikrine katılırken; bu oran erkek öğrencilere (%67,3) nazaran kadın öğrencilerde (%78,5) daha yüksektir. Sonuç olarak öğrencilerin diğerlerinin yanı sıra akademik başarıya dönük bir okul kültürü bağlamında okul yöneticileri ve öğretmenlerle aynı doğrultuda düşündükleri söylenebilir.

Öğrencilerin büyük oranda katıldıkları önermelerden biri de okullarında bireysel yetenek ve becerilerin geliştirilmesi fırsatları sunulmasına ilişkin önermedir. Anket sonucuna göre öğrencilerin %87,5'inin bu konuda hemfikir oldukları görülmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin ilgi, beceri ve yeteneklerini geliştirme fırsatı sunan kültüre sahip okul beklentisi içerisinde oldukları ifade edilebilir. Nitekim Demirtaş (2010a), okul kültürünün eğitim ve öğretimi destekleyici nitelikte, bireysel öğrenme ve gelişme çabalarının özendiricisi olma işlevi gördüğünü ifade etmektedir. Bu konuda Şişman vd. (2010) yeteneklerinin farkında olup, özgür düşünebilen bireyler yetiştirmek için okullarda demokratik ortamları yaratacak bir kültürün oluşmasının önem arz ettiğini ve kültürel açıdan okullardan, öğrencilerin bireysel yaratıcılıklarını ve estetik duygularını geliştirmeye katkıda bulunması beklendiğini vurgulamaktadır.

Öğrencilerin yüksek oranda katıldıkları önermelerden bir diğeri de okulda değerlendirmelerin adil ve hakkaniyetli olmasına ilişkin önermedir. Bu çerçevede öğrencilerin (%87,8) okuldaki kültürün hak ve adaleti ön planda tutmasına oldukça değer verdikleri görülmektedir. Bu anlamda öğrencilerin okul yöneticileri ve öğretmenlerden adil ve hakça davranış ve değerlendirme beklentilerinin çok güçlü olduğu söylenebilir. Diğer yandan Şişman vd. (2010) adalet kavramını demokratik okul kültürünün temel kavramlarından biri olarak saymaktadır. Boydak Özcan vd. (2017) ve Aslan vd.'nin (2009) çalışmaları incelendiğinde okul yöneticileri ve öğretmenlerinin de kurum içerisinde adaletin bulunmasını okul kültürü bağlamında ifade ettikleri görülmektedir.

Gezer'e (2005) göre okulda motive edici bir kültürün oluşturulması ve bunun için de başarının ödüllendirilmesi gerekmektedir. Karadağ ve Özdemir (2015), çalışmalarında okul müdürlerinin okullarındaki kültürün güçlü yönleri arasında ödüllendirme kavramına vurgu yaptıkları bulgusuna ulaşmıştır. Çalışmamızda ise öğrencilerin %79,6'sı başarının ödüllendirilmesi ve teşvik edilmesini okul kültürü açısından önemli görmektedir. Özellikle 9. sınıf öğrencilerinde başarının teşviki ve ödüllendirilmesi beklentisi yüksektir. Oluşturulacak okul kültürü kapsamına ödül ve teşvik mekanizmalarına da yer verilmesi öğrencilerin hem okul kültürünü benimsemelerini kolaylaştırıcı bir etki yaratacak hem de motivasyon ve aidiyet duygularını güçlendirecektir.

Ankete katılan öğrencilerin %65'i farklı kültürlerden gelen öğrencilerin ortak hedeflerde buluşturulmasının okul kültürünün gelişmesine katkısı olacağı görüşüne olumlu yaklaşırken %35'i ise

olumlu bir düşünceye sahip değildir. Öğrencilerin bu konudaki kararsızlığı ve olumsuz tutumu dikkat çekicidir. Karadağ ve Özdemir (2015) de çalışmasında buna benzer bir sonuca ulaşmış ve okul yöneticilerinin ‘farklı kültüre sahip öğretmen ve öğrencilere’ sahip olunmasını okullarındaki kültürün zayıflığının nedenleri arasında saydıklarını ifade etmiştir. Oysaki Şişman vd. (2010) okulu, içinde çeşitli yönlerden farklılıkları barındıran bir koalisyon olarak nitelendirmekte, Şişman (2002b) da okulun, toplumun farklı kesimlerinden ve alt kültürlerinden gelen öğrenciler arasında bütünleşmeyi sağlaması, çatışmaları azaltması, ortak bir birlik bilinci ve güç oluşturması beklendiğini ifade etmektedir. Okul kültürünün geliştirilmesinde farklı ve eleştirel düşüncelere değer vererek onlardan yararlanmak demokratik okulun özellikleri arasında sayılmaktadır. Demokratik okullar, içlerinde çeşitliliği barındırır. Bu okullarda farklılıklar bir problem olarak görülmez. Bu farklılıklar, değişik bakış açıları ortaya koyarak okul toplumunu zenginleştirir (Şişman vd., 2010). Erdoğan (2017) ise çalışmasında farklı kültürlerden gelenlerin okullarda oluşturduğu kültürel zenginliği okul kültürünü etkileyen faktörler arasında sayan okul yöneticileri ile öğretmenlerin farklı kültürel özelliklerin ve bu özelliklere sahip çıkmanın okul kültürüne katkı sağladığı kanaatinde oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Çalışma kapsamında en düşük katılım oranı okul kültürünün oluşmasında velilerin katkısına ilişkin önermede görülmüştür: Kadın öğrencilerin %51,2’si, erkek öğrencilerin %47,8’i, toplamda ise öğrencilerin %49,4’ü velilerin okul kültürünün oluşmasında katkılarının olabileceğini belirtmiştir. Öğrencilerin %50,6’sı ise olumsuz görüş belirtmiş veya kararsız kalmıştır. Bu sonuca göre velilerinin okul kültürünün bir parçası olması konusunda öğrencilerin olumlu tutum içerisinde olmadıkları ifade edilebilir. Bu noktada Dönmez ve Yıldırım (2008) öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldikçe velilerle olan iletişiminin azaldığı tespitini yapmakta ve bunun nedeni olarak da öğrencilerin güven duygularının gelişmesi ve velilerin öğrencilerin büyüdüklerine olan inançlarını göstermektedir. Oysaki okulların karşılıklı etkileşim içinde olduğu kurumların başında aile yer almaktadır (Özgan ve Aydın, 2010). Dönmez ve Yıldırım’ın (2008) da ifade ettiği üzere okul-aile işbirliği okul kültürünün oluşmasına katkıda bulunacağı gibi okulun tüm paydaşlarına çeşitli yararları vardır. Aynı şekilde Erdoğan (2017) de aile/veli profilini okul kültürünün etkilendiği faktörler arasında saymaktadır. Konuyu değer merkezli olarak ele alan Yalvaç Arıcı ve Budak (2022) ise okul kültürünün içerisine ailenin de katılması gerektiğini değerlerin okul kültürüne yansıtılmasında bu işbirliğinin önemli bir aşama olduğunu ifade etmektedir.

Erdoğan (2017) çalışmasında okul yöneticileri ve öğretmenlerin millî ve manevi değerlerin öğrencilere yansıtılmasının okul kültürüne katkı sağladığını düşündüklerini ortaya koymuştur. Çalışmamızda da benzer sonuca ulaşılmıştır: Ankete katılan öğrencilerin %78,5’i okul kültürünün millî ve manevi değerleri de içermesi yönünde görüş belirtmiştir. İki çalışma birlikte değerlendirildiğinde okuldaki üç ana paydaşın okul kültürü ile millî ve manevi değerler arasında bir bağın bulunmasına yönelik yaklaşım içerisinde buldukları ifade edilebilir. Nitekim güçlü kültürle sahip okullar, örgüt üyelerini birbirlerine bağlayan ve örgütsel amaçları başarıları için iş gören ve öğrencilerde bağlılığı sağlamlaştıran, bir dizi değer ve normlara sahiptirler (Şimşek ve Altinkurt, 2010). Benzer şekilde Aslan vd. (2009) de güçlü bir okul kültürünün hâkim olduğu eğitim kurumlarını, üyelerinin ortak amaçlar ve değerler etrafında birleştikleri ortamlar olarak tanımlamaktadır. Okul kültürü oluşturulurken manevi ve millî değerlerin de göz önünde bulundurulmasının öğrenci üzerindeki etkisini ise Karaca vd. (2021) şöyle ifade etmektedir: “Okuldan mezun olan öğrencilerin hayat boyunca benimseyeceği değerler, okulların önem verdiği değerlerdir.”

Çalışma kapsamında öğrenciler okul kültürü bağlamında okul kurallarına uyma ve okul logosu, marşı veya armasının olması hususlarında diğer önermelere göre daha fazla kararsızlık ve katılmama eğilimi göstermektedir. Her iki önermeye katılanları oranı %65, kararsız ve katılmayanların oranı ise %35 olarak gerçekleşmiştir. Diğer önermelere verilen olumlu yanıtlarla karşılaştırıldığında bu sonuçlar öğrencilerin, okul kültürü bağlamında kuralcılık ve maddi unsurlardan ziyade adalet, hakkaniyet, güven, saygı, hoşgörü gibi değerleri çok daha fazla önemsediklerini göstermektedir. Bu kapsamda Gezer (2005), uygun okul ortamının sağlanması koşullarından birinin her kesimin katılımıyla oluşturulmuş okul kuralları olduğunu, Yıldız ve Bakır (2006) da her toplumsal ortamda olduğu gibi okulda da tüm bireylerin kurallara bağlı olması ve uyması gerektiğini ifade etmektedir. Güçlü kültüre sahip örgütlerde kural ve ilkeler azalmakta ve bürokratik kurallara gerek olmaksızın bireyler kendi davranışlarını

düzenleyebilmektedirler. Dolayısıyla, bir okulun kültürü ne kadar güçlü olursa, yönetim, örgüt üyelerinin davranışlarına rehberlik edecek resmî kuralların ve düzenlemelerin geliştirilmesi ile o kadar az meşgul olmaktadır (Şimşek ve Altınkurt, 2010).

Katılımcıların %77,3'ü okullarında etik ilke ve davranış kurallarıyla ilgili düzenlenen etkinliklerin okul kültürüne katkı sağlayacağını düşünmektedir. Özellikle okulda yeni olan 9. sınıf öğrencilerinde (%84,5) bu olumlu yaklaşım belirgin şekilde gözlemlenmektedir. Bu çerçevede Aydın'ın (2017) da ifade ettiği üzere yıllık rehberlik programlarında etik davranış ilkelerine yer verilmesi; öğrencilere yönelik karakter eğitimi programının geliştirilmesi; güvenilirlik, saygı, sorumluluk, adalet, duyarlılık gibi konularda aktiviteler yapılması öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumda etik kültürü yaşatan bir kolektif sorumluluk kazanmalarına yardımcı olacaktır.

Araştırma bulgularına göre katılımcı öğrencilerin, üçüncü kişiler tarafından en çok saygın, başarılı, yeniliklere açık, hedefleri olan ve güvenilir olarak tanımlanmak istedikleri görülmektedir. Bu veri, öğrencilerin bakışıyla okul kültürünün genel çerçevesine ilişkin bir fikir verebilir: Okul içinde ve dışında üyelerinin güvenilirliğini ve saygınlığını sağlayan, belli hedefler doğrultusunda başarıyı önceleyen ve güncel gelişmeler doğrultusunda yeniliklere açık bir okul kültürü.

Sonuç olarak öğrenciler; 'güven ortamı', 'adil ve hakkaniyetli uygulama', 'bireysel yeteneklerin geliştirilmesine fırsat sunma', 'karşılıklı anlayış ve hoşgörü', 'iyi örnek olma' ve 'yüksek görev bilinci' konularının okul kültürünün bir parçası olması gerekliliğine güçlü bir şekilde katılmaktadır. Bunun yanı sıra öğrencilerin çoğunluğu; 'güçlü iletişim', 'sevgi ve saygı', 'sosyal ve psikolojik gelişimlerine uygun ortam', 'vizyon veya hedef kapsamında çalışma', 'akademik başarı', 'başarının ödüllendirilmesi ve teşvik edilmesi', 'hedef odaklı ve disiplinli çalışma', 'millî ve manevî değerler' ve 'etik ilke ve davranış kurallarına yönelik etkinliklerin düzenlenmesi' konularının da okul kültürünün oluşmasında etkili olacağını düşünmektedir. 'Farklı gelenek ve kültürlerle sahip bireylerin ortak hedefe yönlendirilmesi', 'okul kurallarına uyma', 'logo, slogan ve marşa sahip olma' gibi öğelerin okul kültürünün oluşmasında etkili olabileceğini düşünmeyen öğrencilerin oranı ise diğerlerine göre daha fazladır. Diğer taraftan okul kültürünün oluşturulması ve geliştirilmesinde 'velilerin katkısı' konusu öğrencilerin mesafeli görüldüğü ve oransal olarak en az katıldıkları önerme olmuştur.

Araştırmanın sonuçları bağlamında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Özellikle yeni kurulan veya henüz mezun vermemiş okullarda okul kültürünün oluşturulmasına yönelik çalışmalarda öğrencilerin katılımı sağlanmalı, anket, bilgi alma formu ve benzeri araçlarla beklenti, görüş ve önerileri alınmalıdır.
- Okul yönetimi tarafından öğrencilere yönelik okul kültürüyle ilgili farkındalık oluşturma çalışmaları düzenlenebilir, bilgilendirici faaliyetler planlanabilir.
- Öğrencilerin sorumluluk, saygı, güven, adalet gibi temel değerleri içeren karakter eğitimleri desteklenebilir.
- Öğrencilerin okul kültürü bilincini, okula aidiyet ve sorumluluk duygularını geliştirecek sportif, kültürel, sosyal etkinlikler düzenlenebilir.
- Okul kültürü özelinde öğrencilerin, velilerinin katkısına dönük olumsuz tutumlarının nedenleri araştırmacılar tarafından daha detaylı şekilde araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Arıkan, R. (2018). Anket yöntemi üzerinde bir değerlendirme. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 97-159.
- Arslan, H. (2020). Öğretmen algılarına göre okul kültürü ve okul müdürlerinin liderlik özelliklerinin incelenmesi. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 8(2), 277-289.
- Aslan, M., Özer, N. ve Ağroğlu Bakır, A. (2009). Okul kültürüne ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri: Nitel bir araştırma. *İlköğretim Online*, 8(1), 268-281.

- Aslan, M. E., Gündüz, M. F., Aslan, A., Ay, H., Saçınalp, Ö. ve Pekdemir, A. (2022). Eğitim kurumlarında etkili okul ve okul iklimi konularının kuramsal bağlamda açıklanması. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 8(24), 120–134. <https://doi.org/10.51293/socrates24-200>.
- Atalay Kabasakal, K. A., Göçer Şahin, S., Kelecioğlu, H., Gelbal, S., Atar, B. ve Doğan, N. (2015). Lise öğrencilerinin demokratik okul kültürü algılarının incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 21(2), 247-270. <https://doi.org/10.14527/kuey.2015.010>
- Aydın, İ. (2006). *Eğitim ve öğretimde etik*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2017). *Milli Eğitim Bakanlığı etik eylem planı*. [PDF Belgesi]. Erişim adresi https://www.researchgate.net/publication/330578293_MEB_Etik_Eylem_plani_tam_metin.
- Ayık, A. ve Ada, Ş. (2009). İlköğretim okullarında oluşturulan okul kültürü ile okulların etkililiği arasındaki ilişki. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 429-446.
- Boydak Özcan, M., Polat, H., Gündüzalp, S. ve Yaraş, Z. (2017). Etik kodlara ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri ve etik kod önerileri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 43-52.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Deneyisel desenler: Öntest-sontest, kontrol grubu, desen ve veri analizi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ceylan, H. ve Özgenel, M. (2022). Ortaokul öğrencilerinin okula bağlılıklarında önemli bir faktör: Okul kültürü. *Temel Eğitim Dergisi*, (13), 32-46.
- Çelik, V. (2000). *Okul kültürü ve yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çelik, V. (2009). *Okul kültürü ve yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çelikten, M. (2003). Okul kültürünün şekillendirilmesinde müdürün rolleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(4), 453-462.
- Çevik, A. ve Köse, A. (2017). Öğretmenlerin okul kültürü algıları ile motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 996-1014.
- Demirkol, A. Y. ve Savaş, A. C. (2012). Okul müdürlerinin örgüt kültürü algılarının incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (25), 259-272.
- Demirtaş, Z. (2010a). Okul kültürü ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 3-13.
- Demirtaş, Z. (2010b). Liselerde okul kültürü ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 208-223.
- Demirtaş, Z. ve Ersözlü, A. (2007). Okul kültürü ile öğrencilerin şiddete başvurma davranışları arasındaki ilişkiler. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (2), 178-189.
- Doğan, S. (2017). Okul kültürü ve iklimi. C. T. Uğurlu (Ed.). *Okul Yönetimi içinde* (91-119), Anı Yayıncılık.
- Dolunay, S. K. (2007). Okul kültürü ve Türkçe öğretimi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (3), 9-22.
- Dönmez, B. ve Yıldırım, M. C. (2008). Okul-aile işbirliğine ilişkin bir araştırma (İstiklal İlköğretim Okulu örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(23), 98-115.
- Dülger, G. ve Acar, O. K. (2017). Özel okullarda kurumsal itibar algısı: Okul paydaşları üzerinde bir araştırma ve model önerisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9(22), 259-277.
- Erdoğan, H. (2017). Okul kültürünün etkilendiği ve etkilediği faktörler. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (12), 51-68.
- Ertekin, F. G. (2020). Eğitimde sosyal duygusal beceriler nasıl desteklenir?. Erişim adresi <https://www.sivilsayfalar.org/2020/02/12/egitimde-sosyal-duygusal-beceriler-nasil-desteklenir/>
- Gezer, B. (2005). *Okul kültürünün öğrenci başarısı üzerindeki etkileri (Elazığ ili örneği)*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Elazığ.
- Göçer, Ö. ve Demir, K. (2022). Ortaokul öğretmenlerinin okul kültürü ve yönetici desteği algıları ile örgütsel adalet algıları arasındaki ilişki: Alanya ilçesi örneği. *EDUCATIONE*, 1(2), 235-258.

- Göldağ, B. (2019). Lise öğrencilerinin okul kültürü algıları ve okula yabancılaşmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 813-830. <https://doi.org/10.17679/inuefd.511330>
- Işık, H. (2017). Ortaokullarda okul kültürünün incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, (35), 61-71.
- Karaboğa, M. T. (2019). Lise öğrencilerinin rol model tercihlerine ilişkin bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 363-391. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.537859>
- Karaca, İ., Özcan, M., Karamustafaoğlu, N. ve Karaca, N. (2021). Öğretmenlerin görev yaptıkları okullar bağlamında okul kültürü algılarının incelenmesi. *Eurasian Journal of Teacher Education*, 2(1), 42-54.
- Karadağ, N. ve Özdemir, S. (2015). Okul kültürünün oluşturulması ve geliştirilmesine ilişkin okul müdürü görüşleri. *International Journal of Sport Culture and Science*, 3(2), 259-273. <https://doi.org/10.14486/IJSCS387>
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri (24. baskı)*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karataş, İ. H. (2013). Bir kamu hizmeti olarak okul yönetimi: Eğitim yöneticilerinin toplumsal katılıma ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 4(8), 17-34.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2005). 2005/92 sayılı Öğrenci-Veli-Okul Sözleşmesi Genelgesi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2018/2019*. Erişim adresi: http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_09/30102730_meb_istatistikleri_organ_egitim_2018_2019.pdf.
- Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. (2013). T.C. Resmî Gazete (28758, 7 Eylül 2013).
- Odabaşı, Y. (1999). Anket yöntemi. A. A. Bir (Ed.). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri içinde (79-97)*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Özdemir, A. (2006). Okul kültürünün oluşturulması ve çevreye tanıtılmasında okul müdürlerinden beklenen ve onlarda gözlenen davranışlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 411-433.
- Özgan, H. ve Aydın, Z. (2010). Okul-aile işbirliğine ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşleri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(3), 1169-1189.
- Sarıer, Y. ve Uysal, Ş. (2020). Ortaöğretim kurumlarında yönetime katılım: Okul paydaşlarının görüşleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(3), 950-965.
- Şahin, M. (2013). Okul kültürünün bir ögesi olarak okul törenleri. *Millî Eğitim Dergisi*, (199), 169-185.
- Şahin, S. (2004). Okul müdürü ve öğretmenler ile okulun bazı özellikleri açısından okul kültürü üzerine bir değerlendirme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (39), 458-474.
- Şahin Fırat, N. (2010). Okul müdürü ve öğretmenlerin okul kültürü ile değer sistemlerine ilişkin algıları. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 71-83.
- Şimşek, A. ve Babaoğlu E. (2015). Okul yöneticilerinin örgüt kültürüne ilişkin görüşleri. *İlköğretim Online*, 14(4), 1222-1240. <http://dx.doi.org/10.17051/io.2015.11521>
- Şimşek, Y. ve Altınkurt, Y. (2010). Endüstri meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin okul kültürüne ilişkin görüşleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 40(187), 372-390.
- Şişman, M. (2002a). *Eğitimde mükemmellik arayışı (etkili okul)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Şişman, M. (2002b). *Örgütler ve kültürler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Şişman, M. (2010). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Şişman, M., Güleş, H. ve Dönmez, A. (2010). Demokratik bir okul kültürü için yeterlilikler çerçevesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 167-182.
- Turan, İ., Şimşek, Ü. ve Aslan, H. (2015). Eğitim araştırmalarında Likert ölçeği ve Likert-tipi soruların kullanımı ve analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 186-203.
- Türk Dil Kurumu. (1974). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Erişim adresi <https://sozluk.gov.tr>.
- Uğurlu, C. T. (2014). Ailelerin okul iklimine etkisi. *Eğitişim Dergisi*, (43), Erişim adresi <https://www.egitirim.gen.tr/ailelerin-okul-iklimine-etkisi/>

- Yalvaç Arıcı, H. ve Budak, E. (2022). Değer merkezli okul kültürüne dair öğretmen görüşleri: İstanbul örneği. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 12(4), 994-1009.
- Yeşilyurt, E. (2009). Okul kültürünün öğretim başarısına olan etkisine yönelik öğretmen görüşleri (Elazığ ili örneği). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 195-214.
- Yıldız, D. ve Uzunsakal E. (2018). Alan araştırmalarında güvenilirlik testlerinin karşılaştırılması ve tarımsal veriler üzerine bir uygulama. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 14-28.
- Yıldız, S. ve Balyer, A. (2019). Okul paydaşları bağlamında kamu okullarındaki parasal sorunlar: Fenomenolojik bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (46), 349-364. <https://doi.org/10.9779/pauefd.463715>
- Yıldız, S. M. ve Bakır, M. (2006). Beden eğitimi ve spor yüksekokullarındaki okul kültürünün incelenmesi. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 17(3), 100-111.
- Yılmaz, E. ve Erarslan, S. (2016). Okulların örgüt kültürünün bazı değişkenler açısından incelenmesi. *1st International Academic Research Congress (INES 2016)* içinde (3397- 3406), Antalya.